

נחלת ה' גליון 63 – אדר ב' תשע"ט

ביומו האחרון ניחמוהו משמים...

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' - גליון 63 אדר ב' תשע"ט

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים - נחלת ה' (זוה"ק וילא קטו, א).

מעניני הפרשה

פרשת שמיני

עם ישראל בארץ ישראל - קידוש השם, ובחול"ל - חילול השם.

בפרשתינו התורה מדברת על הדרגה הגבוהה שזוכים לה אלו שמוסרים נפשם על קידוש השם [ראה עמוד 3 במאמר "יודום אהרן"], ולכן נבחר לבאר ענין "מסירות נפש על קידוש השם" שזוכים לה אלו שמוסרים נפשם על ארץ ישראל.

"וַיַּחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קִדְשֵׁי - בְּאֲמַר לָהֶם עַם ה' אֱלֹהֵי וּמֵאַרְצוֹ יִצְאוּ."

כתוב (יחזקאל ט, ז) "... בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבֵים עַל אֲדָמְתָם וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ... נֶאֱפִיץ אֲתָם בְּגוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאַרְצוֹת פְּדָרְכָם וַיַּעֲלִילוּתָם שְׁפָטָיִם: נִכְבֹּא אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קִדְשֵׁי בְּאֲמַר לָהֶם עַם ה' אֱלֹהֵי וּמֵאַרְצוֹ יִצְאוּ."

מבואר שמיני שעם ישראל גולים לחוץ לארץ - הוא חילול השם, דהיינו חילול השכינה הקדושה שנקרא "שם קדשו".

וביאר רמ"ד וואלי (יחזקאל עמוד ט):

"לרמוז אל "שם קדשו" [=השכינה הקדושה] שגלתה עמהם. וכבר ידוע שהוא חילול כביכול אל השכינה לצאת מארצה אל ארצות הגוים, לפי שנפגמת קדושתה בטומאת ארץ העמים. ועוד, שהיא חסרה מזיווגה הפנימי ומן האורות העיקריים שלה [מזיווגה עם קוב"ה]."

והנה רמ"ד וואלי אומר כאן שתי בחינות כלליות - למה כשישראל גולים לחו"ל עם השכינה, זה נקרא "חילול השם".

בחינה א - בגלל טומאת הסט"א - "לפי שנפגמת קדושתה בטומאת ארץ העמים".

בחינה ב - בגלל חסרון יחוד קוב"ה עם השכינה - "שהיא חסרה מזיווגה הפנימי ומן האורות העיקריים שלה".
ונבא להרחיב בכל בחינה:

בחינה א' - בגלל טומאת הסט"א

מצאנו בזה שלשה ענפים:

ענף א. כמו שאומר כאן רמ"ד - "לפי שנפגמת קדושתה בטומאת ארץ העמים", כי הסט"א הטמאה מטמאה בקרבתה.

ענף ב. שע"י שהשכינה גולה לחו"ל - זה מגדל את הסט"א, וכמש"כ ב"מאמר הגאולה" להרמח"ל (דף ט. לפי "משנן נחמ"ט): שבגלות קרו ד' ראשי קלקולים.

... הקלקול השני איום ונורא הוא, שיצאה השכינה וגלתה בין שרי הטומאה [הסט"א, והוה משום שישראל - והשכינה עמהם - גלו לבין האומות, והסט"א היא שורש נשמות האומות].
ובשלטם עליה לקחו ממנה אורה שנשאר בה והם מתגדלים על ידה.

א"כ כמה חילול ובזיון קשה הוא לשכינה מטרוניתא מלכתא - שהיא מוכרחת לגדל את שפחתה המחוללת והחצופה, כשהשכינה גולה לחו"ל - ארץ הסטרא אחרא.

ענף ג. שהרי בזמן שהשכינה יוצאה מארץ ישראל - זה גורם שהסט"א נכנסת במקומה לא"י, כי זה הכלל ברוחניות, שבמקום שהקדושה יוצאת - הטומאה נכנסת כנגדה, והראיה מ"מת" - שהוא אבי אבות הטומאה, משום שהנשמה הקדושה יצאה מגופו, ולכן הקליפות נכנסים לגופו ומטמאין אותו.

וכך אמרו חז"ל (זוה"ק אחרי דף טז, א):

"וְלִמְנוּ, הַשְּׁפָחָה הַזֹּאת [הסט"א] עֲתִידָה [בשנות הגלות] לְשַׁלֵּט בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה שְׁלֵמָטָה, כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה הַגְּבִירָה שׁוֹלֵטָה בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁפָתָהּ צִדְקָה יְלִינוּ בָּהּ, וְעַלְשׁוֹ שְׁפָחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירָתָה..."

וזה חילול ובזיון קשה אל השכינה הקדושה - שהיא רואה את השפחה הרעה יורשת את ביתה, שהרי על זה נאמר 'מְשַׁלְּלֶיהָ מוֹת יוֹמָת' (שמות לא, יז), וכמו שאמרו (תקוני זוה"ק - פקוון קשיעי):

"... מְשַׁלְּלֶיהָ מוֹת יוֹמָת' - שְׁנַכְנְסוּ אוֹיְבֵים בְּחֶלֶל שְׁלָה [אחר שנסתלקה השכינה מקדש הקדשים, ונשאר חלל וריק מהשכינה - הסט"א נכנסה שם]... שְׁפָחָה נְכַנְסָה בְּמִקוֹם הַגְּבִירָה..."

וכתב רמ"ד (דניס, משנה למלך, עמוד תמ"ה):

דבר העורך

בלבו של אדונינו הגר"א קיננה אהבה עזה לארץ הקודש. פעמים ספורות אף יצא לכיוון ארץ הקודש ונאלץ מסיבות שונות לחזור. באגרתו כותב: 'הכל מצפים לראותה, חמדת כל ישראל וחמדת השם ברוך הוא, כל העליונים והחתוננים שתשוקתם אליה'.

כששאלוהו תלמידיו, מדוע לא עלה לארץ הקודש, אחר הפצרת דברים ענה: **איך לי רשות מן השמים.** בכמיהתו חיבר ספר 'צורת הארץ לגבולותיה סביב, ותבנית הבית'.

אף שהוא עצמו לא עלה לארץ ישראל, אך תלמידיו הגדולים עלו ונשתקעו בארץ הקודש. תלמידיו ייסדו מנהגי 'פרושים' בארץ הקדש, מנהגים הנהוגים עד היום הזה ברוב בתי כנסיות של קהילות אשכנז ובהיכלי הישיבות, שהם מנהגיו של אדונינו הגר"א.

עוד בחייו של הגר"א בשנת תקמ"א, רבי בנימין משקלוב תלמידו ומקורבו של הגאון אשר תופס ישיבה בעירו היה, עודד את חבריו לעלות לארץ הקודש. בראש השנה תקמ"א דרש בשקלוב על הפסוק: 'הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ', בדרשתו ביסס את דבריו על תורת רבו הגדול, **שתחילת הגאולה תבוא מצפון [ישקלוב' היא בצפון השלם], ואח"כ תתפשט לארץ ישראל.** באותה עת, החל גם בתעמולה רחבה לעורר עליה המונית לארץ ישראל.

בנו של רבי בנימין - ה"ה ר' הלל ריבלין משקלוב שעוד זכה ללמוד תורה מפני הגר"א, היה הרוח החיה בתנועת 'חזון ציון' שיסדו תלמידי הגר"א ברוסיה הלבנה ובליטא. רק אנשים שהאמינו בשליחות השמימית יכלו להחזיק מעמד בתנאים נוראים של מהגרים בארץ עוברה ופרימיטיבית, כפי שהייתה הארץ בשנים ההם.

את תקופת הסבל הראשונה, שארכה כשלושים שנה, חתם הרעש הגדול בצפת ובגליל (תקצ"ז), ולאחריו מגיפת החולירע (תקצ"ח) שבה נספה גם סבנו ר' הלל. **ר' משה מגיד בן ר' הלל ריבלין, נבחר לשמש ראש העדה.** בתוך שבע שנות כהונתו ניכרת פעילות של בניה ופיתוח ברוב תחומי החיים.

נכדו של הגאון ר' משה מגיד - הוא רבי יוסף ריבלין אשר הושפע רבות מזקניו ר' הלל ור' משה, וכל חייו פעל להשגמת 'הרחבת הישוב' בה ראה מצווה גדולה... היה מעורב בהקמת שכונות יהודיות רבות מחוץ לחומה, עד כי כונה בידי ישי' רבי יושע דער שטטלאך מאכער' [רבי יושע בונה השכונות]... (מוסף יתל נאמן - ערב סוכות תשס"ט, עמוד 101; מוסף לילה תשע"ז, עמוד 20).

כמה דורות לאחר עליית תלמידי הגר"א, כאשר ניסו גורמים שונים פורקי עול, להעמיס בדבריו של מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל כי הוא מתנגד חלילה ליישוב ארץ ישראל, יצא בשליחותו הגילוי דעת הבא:

'אנו חוזרים להצהיר בזה את אשר נתפרסם כבר על ידי מרן הגאב"ד שליט"א, כי גם בדברים שבכתב שנמסרו ללוד נורטקליף וגם בדברים שבע"פ לא היה ח"ו שום התנגדות לישוב ארץ ישראל ולא להצרתה בלפור.

היהודים החרדים הם שיסדו את הישוב הקיים של ארץ ישראל, הם הם שמסרו את נפשם עליו, והם הם המוכנים למסור נפשם בעד עתידו וקיומו על יסודות בריאים ומוצקים, ועפ"י חוקי תורה' הכתובה והמסורה. (גילוי דעת' מסעדה החקית נכס הגאב"ד מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל. - 'האיש על החומה' ח"ג עמוד 343; וראה בארכיון כ"דכר העורך' גליון 41).

כאמור, תלמידי הגר"א פעלו מכוחו של הגר"א, ועל פי הוראותיו, שבתקופה זו, תקופת עקבתא דמשיחא, מוטל על עם ישראל לעורר את האהבה, ולהתחיל באתערותא דלתתא ליישב את ארץ ישראל, וכפי שאנו רואים שאכן פעולותיהם הביאו לאתערותא דלעילא, ולטייעתא דשמיא בלתי טבעית בחזרת עם ישראל לארצו בימינו.

[וכפי שהעיד מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל אשר ינק את חיותו מירושלים של מעלה שלפני מאה שנה, שבקרב כל גדולי ירושלים - הסמוכים במקום ובזמן לתלמידי הגר"א שפעלו בירושלים - לא היה שום פקסוק בהשקפה זו, וכל פעילות תלמידי הגר"א הנ"ל - הגיעה מכח הגר"א שזירו אותם לזה כקדוש מעודד להניח את אבן הפינה לקיבוץ גלויותיו של ישראל.

(כך העיד מרן ע"ה התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שזו לעתו של תמוז מרן הגר"ש זצוק"ל להבחיל).

וכך ג"כ אמר מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל - להרה"ג ר' שמואל דוד מרזל זצ"ל ראש מוסדות 'מתיב' ביה"כ כחצות הכר סוולוקין בירושלים (נכ"ע ג' שבט תשע"ט).

בשתי העדויות הנ"ל - שמענו את הדיכרים מכלי ראשון).

*

משום השיבות הדברים נביא כאן כמה עדויות עפ"י המקורות הנאמנים והקדומים, ובעיקר המקורות מגדולי ירושלים של מעלה, אשר חיו במקום ובזמן כשעדיין האויר היה חם מהבל פיהם של תלמידי הגר"א אשר בנו את ירושלים עפ"י הוראתו וזיכרו לאורך שנים רבות של רבם הגר"א.

הגאון הצדיק, ר' בן ציון ידלר זצוק"ל בספרו המפורסם 'בטוב ירושלים' (זכונות ממחי ירושלים וגדולה כנאלה האתונה – כתובים ידלי רבי בן מון ידלר זצ"ל המגיד ארוסלמן. – עמוד כע-ח) מספר על עלייתו של אביו הגאון רבי יצחק זאב ידלר מחבר 'תפארת ציון' על מדרש רבה, וכך הוא כותב:

ביצאו מעיר זו (מהורודא בדרכו לארץ הקודש) הזמין לו הקב"ה אנשים מכובדים, שדרכם גם היתה לא", ובתוכם הישיש ר' אליעזר לנדא, בן ר' יעקב משה, בנו של רבי אברהם, בן אדמו"ר הגר"א מוילנא זיע"א.

והיה אמור"ר שמש שמחה גדולה, ונתן תודה להקב"ה שהזמין לו לעלות לא"י יחד עם נכד הגר"א, שהיה הראש והראשון שעורר לעלות לא"י, והיה דורש לפני תלמידיו את הפסוק 'שובו אלי ואשובה אליכם' (מלאכי ג, ז), שהקב"ה רוצה ששוב לא"י, ואח"כ ישוב הוא, כביכול, אלינו וירחמנו, וכדמסיים שם הכתוב 'הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא'.

לאחר פטירת הגר"א זיע"א קראו תלמידיו לאסיפה גדולה בעיר שקלאב, וקבלו עליהם לקיים רצון רבם, ובשנת תקס"ח עלתה קבוצה גדולה מהם לא"י, ובראשם הגאון ר' הלל משקלאב והגאון ר' ישראל משקלאב בעמח"ס 'פאת השולחן'. הקבוצה נסעה בספינה עשרה חדשים. בתחילה נתישבו בצפת, ואח"כ בשנת תקע"ה עלו לירושלים והשלימו שם למגין עשרה בקהילת האשכנזים, ומאז היו תלמידי הגר"א עולים בכל הזמנים, וכן עשו תלמידי שאר גדולי ישראל, כגון עליית החסידים ועליית תלמידי החתם סופר זצ"ל.

לאור זה היתה מרגלא בפי אממו"ר כל זמן הנסיעה: 'בזכות הגר"א ופעולותיו למען העליה לאר"י – יוליכנו הקב"ה לשלום'.

*

ועל דרך זו כתב הגאון ר' אליהו ראם זצוק"ל ראב"ד ירושלים (תעופות לכ"ס עמ' 185)

שכל הרעיונות של רבנו הגר"א על קבוץ גלויות וישוב אה"ק – הוצאו מכה אל הפועל על ידי תלמידיו עושי רצונו ומצותו – בעליהם בארץ ישראל בנסיעות קשות בים וביבשה, ומסרו נפשם וגופם בעבודה הקדושה של יסוד הישוב ובנין הארץ בתוך תנאים מסוכנים ואשר גם בספרים רבים אי אפשר לתת את התמונה הנשגבה הזאת, והם הם שהניחו את היסוד הגדול לקבוץ הגלויות ובנין הארץ בסעד"ש.

וכן כתב הגר"י ישעיהו חשין זצוק"ל תלמידו ומקורבו של מהר"ל דיסקין, ומצאצאי תלמידי הגר"א, בספרו אשר יצא לאור ע"י חתניו, ביניהם הגר"א אליהו ולוטניק חבר הבד"ץ העדה החרדית (לכני שפיעו) בחלק 'קטועות וזכונות' עמ' א. – והצטט לכני בגליון 38 ממזכר מדכני (כטומו):

ראשית צריכים כל בית ישראל לדעת שכל הענין הזה הוא אינו רק ענין של זמן העבר, לא רק לשם ספורי דברים על מה שהיה בימים קדומים. צריכים לדעת שהאלו קיים ופורח רק על יסוד שרשו. השורש הגדול של הישוב עד כה ועד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו – הוא תלמידי הגר"א ותלמידי הבעש"ט. שהם הם שידו והקימו את יסוד הישוב במסירות נפשם ומתוך סכנות גוראות, בזכות השורש הנשגב הזה תלוי כל קיום הישוב והרחבתו. את זאת צריכים לדעת ולזכור בכל צעד ושעל, שהאלו עצמו ענפיו ופירותיו לא יקרעו ח"ו מהשורש.

בכדי לדעת ולהבין לרוחם, התלהבותם, ומסירת נפשם – של תלמידי הגר"א, והסתכנותם בנסיעה לאר"י משך שנה בסירות קטנות על מים רבים אדירים, וסבלותם בהתישבות הראשונה בזמן של מחלות ומגפות ר"ל, ופרעות ר"ל, צריכים קודם ללמוד הרבה את היסוד הרחני שלהם, את סערת אליהו רבם הגר"א לקיבוץ גלויות וישוב אה"ק, שזה היה יסוד היסודות שהתלמידיו מסרו את נפשם ובאו באש ובמים בכדי לקרב את האולה במצות רבם. – ענין האתחלתא שרבנו הגר"א מדבר הרבה ע"י בחבורי הקדושים בקבלה, ותורה רבה היא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים... ובאמנות תלמידיו שהגר"א היה נהורא בדמישי בן יוסף, והגר"א עצמו אומר בהרבה מקומות שקיבוץ גלויות מתחיל ע"י משיח הראשון מנ"י, ומכאן למדו תלמידיו את כל דרכי האתחלתא דגאולה.

[וראה עוד בנחת ה' גליון 38 על הגאון רבי מנחם מנדל משקלוב תלמיד הגר"א. – ובגליונות 46, 47, במדור 'מדברי רבותינו', על הגאון רבי הלל ריבלין משקלוב תלמיד הגר"א זיע"א, ונכדו הגר"ר יוסף ריבלין זצוק"ל].

והי רצון שנוכה במהרה לישובו אלי ואשובה אליכם... הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא.

ברכת התורה, העורך

"הם קנאוני בלא אל ואני אקניאם בלא עם". קנאה תחת קנאה ממש, שהרי אין קנאה אל השכינה הקדושה כמו בראותה השפחה בישא במקום מנוחתה שהיא ארץ ישראל, וכל שכן בית המקדש...".

וממילא זה עוד "חילול השם" שנגרם ע"י הגלות, שהסט"א יורשת את בית השכינה.

בחינה ב - בגלל חסרון יחוד קוב"ה עם השכינה

מצאנו בזה שני ענפים:

ענף א. כאשר השכינה יוצאת לחו"ל, הקב"ה אינו מתייחד עמה, ולא משפיע עליה את אורותיו, וממילא היא נעשית "חלולה וריקנית" מאורות קוב"ה, ולכן זה נקרא "חילול השם", מלשון חלל (עפ"י רמ"ז וואלי וקלא עמוד כ"ט). וכמובן גם מלשון חילול ובזיון - "איכה ישבה בדד מבעלה הקדוש". ומאידך, כאשר השכינה נמצאת בארץ ישראל - הקב"ה מתחבר ומתייחד עמה, והוא "קידוש השם", כי "קדוש" מלשון "גדוש" ומלא בטוב (הגמ"ל מתחלפת בקו"ף. (כפי וקלא יע, טז)), שהקב"ה משפיע על "שם קדשו" מידה מלאה וגדושה של אורות (עפ"י "כדור שלמה" תפלות השנה, עמ' ל"א. - עיין דבר העורך גליון 44 ע"פ השע"ח).

ענף ב. כתוב (שע"ט ס"ו, ה) "פי יבעל כחור פתולה יבעלון בנ"ה" [כאשר בני ישראל המייצגים את הקב"ה - מתאחדים עם ארץ ישראל גוף השכינה. ע"י זה -] "ומשויש חתן על פלה נשיש עליון אלה" [גם הקב"ה מתאחד עם ארץ ישראל גוף השכינה, שבאיתרותא דלתתא איתער לעילא] (זוהר אמור כ"ג, ב. - רמ"ז וואלי כנמה מקומות. עיין גליון 61 "מעניני הפסקה").

וממילא, כאשר "ארץ ישראל גוף השכינה" שג"כ נקראת "שם קדשו" - נשארת לבדה מבלי בניה בזמן הגלות, ממילא נמנע ממנה "ומשויש חתן על פלה נשיש עליון אלה" [יחוד קוב"ה עם ארץ ישראל - שכינתה] - והרי היא נשאר "חלולה וריקנית" מאורות קוב"ה, וממילא הוא "חילול השם".

וזה משי"כ [ה'תקל"ו] את שם קדשי [עשו את ארץ ישראל גוף השכינה - חלולה וריקנית] ב'אמר להם עם ה' אלה [המייצגים את קוב"ה] [וממילא נמנע ממנה יחוד קוב"ה ודבקותו עמה]. והתיקון הוא (יחזקאל לו, כג)

"לכן אמר לבית ישראל פה אמר ה' לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם לשם קדשי... וקדשתי את שמי הגדול המקלל בגוים... וקדשתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מקל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם:

הגדל ה' - ויתקדש שמו - כשיתגדל גבול ישראל

ובזה מבואר הכתוב (מלאכי א, ה) "ויעניכם תרציה נאפם תאמרו הגדל ה' מעל לגבול ישראל". ובתרגום: "ויעניכון תקיין נאפון תימרון יסגי תקרא נה" [נאפתי נת תחום ישראל] [= יגדל כבוד ה' - אשר הרחיב את תחומי ארץ ישראל].

וביאר הגר"א ("אלכת אליכו" פ"י בלק מהדורא שמתאה כ"י, יח):

"פירוש, כשיתגדל גבול ישראל - יתרבה קדושת שמו יתברך".

כלומר, כאשר גדלים תחומי ארץ ישראל - שישארל כובשים ושולטים בהם, ע"ז מתרבה קידוש השם.

והוא מבואר עפ"י הנ"ל, שכל שטח נוסף בארץ ישראל - הוא גוף של בחינה נוספת בשכינה (עיין גליון 61 "מעניני הפסקה"). וממילא כל שטח נוסף שנכנס תחת ידי עם ישראל המייצגים את קוב"ה, ומתקיים בו "פי יבעל כחור פתולה יבעלון בנ"ה" - הרי שגם הבחינה הזו של השכינה [המלוכת באותו שטח מא"י] זוכה להתייחד עם קוב"ה ולקבל שפע אורו, ומתקיים בה "ומשויש חתן על פלה נשיש עליון אלה" [יחוד קוב"ה], ולכן "הגדל ה' - יתרבה קדושת שמו יתברך", כלומר שהשכינה שנקראת "שם קדשו" מתגדלת יותר בקדושה, שנעשית מלאה וגדושה באור קוב"ה. וכנ"ל.

"נא את שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל"

טעם נוסף ש"כיבוש ארץ ישראל" הוא "קידוש השם", משום שהוא "כבודו של ישראל" שהם מושלים בארצם, וכבוד ישראל הוא קידוש השם, וכמו שאמרו בחגיגה (ה, ט): שהקב"ה בוכה "מפני גאותן של ישראל שניטלה מהם וניתנה לנכרים... מפני גאותה של מלכות שמים". וביאר הגר"א ("יכל או"י יתנו, 77 ג"כ, ד"ס גאותן). "והכל אחד" - וב'פירוש הגר"א על כמה אגדות' (אגדה א' 'הא גל"ה") "כי גדולת הקב"ה ומלכותו - עם ישראל הוא, וכשהם בשפלות ובגלות אין מלכותו שלמה".

ועל זה כתוב (יחזקאל לו, טו): "נא את שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל ולא אחל את שם קדשי עוד וקדעו הגוים כי אני ה' קדוש ב'ישראל". ופירש"י: "שפלותם של ישראל חילול שמו הוא, באמור להם עם ה' אלה ולא יכול להצילם", ובמסילת ישרים (פ"ט) "שהרי אי אפשר לכבוד העליון להתרבות אלא בגאולתן של ישראל ובריבוי כבודם".

המבואר מהנ"ל, שהפרדת עם ישראל מארץ ישראל - הוא "חילול השם" - ומאידך חיבור עם ישראל עם ארץ ישראל - הוא "קידוש השם" - ומכל הטעמים שכתבנו לעיל.

וממילא, כל אחד שמתמסר עבור כיבוש א"י ע"י עם ישראל, ובפרט אם זה הולך בקשיים, ומתי שצריך במסירות נפש ממש [עיין הלחן] - הוא בבחינת "מסירות נפש על קידוש השם" ממש, ומי שזוכה למסור נפש - כפי גודל המסירות נפש - כך הוא עולה עד הקודש העליון, וראויה הדומיה בפני דרגתו הגבוהה, בבחינת 'לך דמיה תהלה אלהים בציון', וכמו שעשה אהרן הכהן לכבוד המקום הגבוה שבניו עלו אליו - [י'דם אהרן] [עיין במאמר 'יודים אהרן' בעמ' 3].

כשהתורה מצווה לצאת למלחמה - הכוונה גם במסירות נפש

והנה תלמידי הגר"א מסרו נפשם פשוטו כמשמעו על ארץ ישראל, ונכנסו למקום סכנה מובהק וברור - כדי לקיים מצות כיבוש ארץ ישראל [עיין "דבר העורך", וב"כ רצו עבדך את אבניה"]. כאשר עיני הגר"א ששלח אותם - שהיו צופיות עד סוף כל הדורות [כידוע מפירושו ל"ספרא דצניעותא" פ"ה,

"נידום אֶהָרֶן" ושתק מבכיו – שבמיתת בניו נתקדש השם

לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות...

אמר לפניו: רבונו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו... **ראה ששוקלין בשרו במקולין**, אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה? א"ל: **שתוק, כך עלה במחשבה לפני**."

וביאר רמ"ד וואלי (ויקאל עמוד ל"ט):

"ונקדשתי בתוך בני ישראל. כבר ידוע שנצטוונו בכך למסור נפשנו על קידוש השם ועל שמירת המצוות.

והסוד הוא, **כי המלכות [השכינה] עולה בכך עד הקדש העליון, על ידי אותה הנשמה שמוסרת את עצמה על קידוש השם**. כי האם הקדושה [השכינה] יש לה פתחון פה לומר אל המלך הקדוש, חמי במה ברא אתינא לקמך [=ראה באיזה בן באתי לפניך], ונמצא שהמוסר עצמו על קידוש השם גורם עליה אל השכינה ועליה לנשמתו – עד הקדש העליון.

ולכן ר' עקיבא שנהרג על קידוש השם, היה משתדל בעת מיתתו שתהיה יציאת נשמתו בפסוקא דייחודא, כדי להשלים את העלייה כתיקונה...

וגם השי"ת השיב אל המלאכים שהיו אומרים לו 'זו תורה וזו שכרה' – **כך עלה במחשבה לפני**. כלומר, שעל ידי כך מעלה גדולה היתה לו, שעלתה נשמתו עם השכינה עד המחשבה העליונה, שהוא סוד הקדש העליון כידוע."

כלומר, הקב"ה השיב למשה ולמלאכים, שאדרבה: **אכן "זו תורה וזו שכרה"**, כי בזכות שרבי עקיבא כל ימיו עלה ונתעלה בדרגות גבוהות – הוא זכה למסור נפשו על קידוש השם באופן כה נשגב – שעל ידי כך שרבי עקיבא מסר נפשו על קידוש השם – הוא עלה למקום כל כך גבוה, הנקרא "מקום המחשבה העליונה" – שהוא סוד כתר עליון. וכמו שהמחשבה היא דבר מכוסה – כך המקום הזה מכוסה ואין לדבר בו, ועליו נאמר 'במִפְלָא מִמָּךְ אֵל תִּדְרָשׁ וּבִמְכֻסָּה מִמָּךְ אֵל תִּתְקַר' – "ולפניך 'שתוק'" (תיקוני זוהר ח"ג ק"ג א, ב. מפני הגר"א. וביאג"א ל"ה עלה במחשבה; "שער מאמני כ"ל" להאריז"ל מסכת שבת).

*

ועד"ו יש לבאר כאן, שכאשר משה אמר לאהרן שנדב ואביהוא זכו למסור נפשם על קידוש השם – "וידום אהרן", כלומר שאהרן נתן כבוד למקום הנשגב והעליון שבניו עלו אליו, והראה בפעולתו – שלמקום עליון זה ראויה הדומיה והשתיקה, בבחינת "שתוק, כך עלתה במחשבה לפני".

כל התורה סובבת סביב ענין אחד – יחוד ה' – שיתגדל כבוד ה' (לעת חטוטת' למכח"כ).

בפרשתינו התורה מדברת על הדרגה הגבוהה של מוסרי נפש על קידוש השם, שהם עולים למקום עליון שאין למעלה הימנו, וכך אומרת התורה: "ויקחו כְּבִי אֶהָרֶן נֶדֶב וְאָבִיחָוּ אִישׁ מִחֶמְתּוֹ וַיִּתְּנוּ כֶּהֵן אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קִטְרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: (ב) נִמְצָא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיִּמָּתוּ לִפְנֵי ה': (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהָרֶן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִי אֶקְדֹשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶקְבֹד וַיִּדְם אֶהָרֶן" (ויקאל א, ב-ג).

ופירש"י:

הוא אשר דבר וגו' – היכן דבר ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמעו כט מג). אל תקרי בכבודי אלא במכובדי. אמר לו משה לאהרן אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני ומך.

וידם אהרן – קבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קבל, שנתייחד עמו הדיבור, שנאמר לו לבדו פרשת שתויי יין"

בתחילה אהרן הביע צער נורא: "וטעם וידום אהרן – שהיה בוכה בקול, ואז שתק" (למנ"ק).

אדם חשוב גם כשהוא בוכה – הוא מתייפח בשקט מפני הבושה, ואם אהרן בכה בקול – זה מראה שהצער שלו היה גדול ונורא ומי יכלנו ולא יכל להתאפק מלבכות בקול ברבים, אמנם עם כל יגונו הנורא – כאשר אהרן שמע שמיתת בניו גרמה לקידוש השם – זה היה לו לנחמה ולמנוחת נפשו – "וידום אהרן. שהתנחם בקידוש ה' שנקדש במותם" (ספוטו).

*

"נידום אֶהָרֶן" – כי בניו עלו ל"קודש העליון" – שראויה לו ה"דומיה"

באופן נוסף יש לבאר את מש"כ "נידום אֶהָרֶן", על דרך מה שאמרו (מנחות 97 כט, 3):

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי

ביומו האחרון ניחמוהו משמים

שמה שהוא גרם ליהודי למסור נפש – הביא ל"קידוש השם" בהצלת והגברת הישוב היהודי בא"י

מחמת שבנו נרצח הרעיש את העולם, ומחמתו ועל ידו החליפו את הנציב העליון.

הנציב שהודח לא נתן בכלל רשיון ליהודים לבוא להתגורר בא"י, אבל הבא אחריו נתן רשיונות, וגם לסכי רבי הלל [ויטקינד], ועל ידו באו אלפי יהודים, כל זה על ידי שהסנטור הנ"ל החליפו.

סיפר הנכד, הייתי אז בצפון הארץ כאשר נודע לי דבר זה, וידעתי את צערו של סבא, והזדורתי ובאתי לסבא לירושלים וסיפרתי לו, וזה היה נחמה רבתא בשבילו. ספרתי לו זה בלילה, ולמחרת נפטר. [תגובת מרן שר התורה שליט"א]: החזיקו אותו בזה העולם עד שיהיה לו גם נחת רוח זו – שתונח דעתו.

*

וי"ל גם כן בחינת "ידום אהרן" – כאשר שמע שמסירות נפשו גרמה "הגברת ההתישבות היהודית בארץ ישראל", וממילא זה מסירות נפש על קידוש השם שב"כיבוש ארץ ישראל", וזה היה לו לנחמה רבתא מן שמיא – "ותשחק ליום אחרון".

פתחנו את המאמר [מעניני הפרשה] במעשה של אהרן נדבב ואביהוא, שאהרן קיים "וידום" ונרגע מבכיותו – כששמע שמיתת בניו הביאה ל"קידוש השם".

ויש בנותן טעם להביא מעשה שמזכיר ענין זה, וכפי שהובא בספר "כל משאלותיך" (עמוד י"א).

[סיפר הגר"א מן שליט"א למרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א]:

נכד הגאון רבי הירש פסח פרנק סיפר. יהודי מארה"ב התייעץ עם רבי הירש פסח, האם לשלוח את בנו לא"י, היה זה עוד לפני קום המדינה בימי שלטון האנגלים, שהיו רציחות על ידי ערבים. ר' הירש פסח יעץ לו כי יעלה לארץ ישראל, והסוף היה שנהרג ע"י ערבים, ור' הירש פסח כל ימיו הצטער מאד שעל ידו נהרג הבחור.

פעם אחת פגשתי אדם אחד והתגלגלו הדיבורים ואמר לי שהוא אחיין של אבי הבחור הנ"ל, ואבי הבחור היה סנטור בארה"ב, ובאותה תקופה הנציב העליון של הבריטים בא"י היה רשע נורא, ועבד יד אחת עם הערבים, ולכן היו ליהודים סכנות גדולות, והסנטור הזה

המשך מעמוד קודם

שכל מאורעות העולם בכל הן אלפי שני רמוזים בתורה, ומה הגר"א ידע קץ הגאולה] – היו צופיות עד לדורנו אנו, והוא ידע שמכח ההתחלה שפעלו תלמידיו – יתגלגלו הסיבות עד שייגיע המצב של ארץ ישראל כפי שהוא בדורנו, [וכפי שאכן הוכיחה המציאות] ועוד יותר בעתיד, ולפיכך מותר ומצוה למסור נפש על זה.

וכאמור ב"דבר העורך" – בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל [מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א העיד שזו דעתו של הגר"ש זצוק"ל], ובשם הגר"ב צ'ידלר, והגר"א ראם, והגר"י חשיין זצוק"ל ועוד ועוד – מאחורי כל המפעל האדיר הזה במסירות נפש של תלמידי הגר"א – עמד אדם אחד, קדוש המיועד להניח את אבן הפינה לקיבוץ גלויות – הלא הוא רבן של ישראל הגר"א זיע"א, אשר שלח את תלמידיו הקדושים – אשר מנשרים קלו מאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם למסור נפשם על קדושת השם.

הגר"א ידע מראש את כל הסכנות הכרוכות בעליית תלמידיו, ועל דעת כן הוא שלח אותם, משום שהתורה ציוותה לצאת למלחמת מצוה על ארץ ישראל, וכמש"כ (ומדע לג, נב) "והורשקתם את כל יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵיכֶם..." וכנהנה מקראות רבים, וכאשר התורה מצוה על "מלחמה" – כוונתה שהמצוה היא "במסירות נפש", וכמש"כ המנחת חינוך (מט"ה טכ) – הריגת צדעה עמומי:

"נהי דכל המצות נדחים מפני הסכנה, מ"מ מצוה זו דהתורה ציוותה ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס כמבואר ברמב"ן, ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה, א"כ חזינו דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה. א"כ דחויי סכנה במקום הזה, ומצוה להרוג אותו אף שישתכח".

וכן כתב להלן (מט"ה טכ) – מחיית עמלק:

"דנראה דאף במקום סכנה מחויב, כי ידוע דהתורה לא תסמוך דינים על ניסים כמבואר ברמב"ן כמה פעמים, והתורה צונו להלחם ומסכנים נפש במלחמה, א"כ גזיה"כ הוא דאפי' בסכנת נפשות מחויב במצוה זו".

וכאמור, מהלך ההלכה ע"ד הנגלה, והמהלך ע"ד הפנימיות – עולים בקנה אחד, שמכיון שאין לך חילול השם גדול כמו שהשכינה גולה מארצה בגלות בנייה [שהרי בכל אחד מל עבירות המורות שמצוה למסור עליהם את הנפש על קידוש השם – התורה מעמידה שתכלית הרוע היוצא מהם הוא, שיע"ז ישראל גולים מארצם (ענין גליון 36 פ"ט)], ואין לך קידוש השם כמו להחזיר את בנייה לארצה, והיא שבה עמהם לציון. אם כן המוסר נפש על ארץ ישראל, הוא מוסר נפש על קידוש השם, קודש קדשים ייאמר לו.

כי רצו עבדיך את אבניה

מסירות נפש של תלמידי הגר"א - על ארץ ישראל

שודדים המבקשים כופר נפש עבור שיירת עולים

היה זה בשנת תק"פ. בוקר אחד התכונן ר' הלל ריבלין, שהיה מנהיג העדה האשכנזית בירושלים ואב ביה"ד הראשון שלה, ללכת לתפילת שחרית בבב"כ "מדרש אליהו", והנה הפועה בביתו בדואי ובידו מכתב, ובו מסופר כי שיירת עולים נתפסה ע"י שודדים המבקשים כופר נפש אצל נפוליונים זהב, ולא - מרה תהי אחריתם. על המכתב חתומים שנים מראשי העולים החתפים: יוסף לוריא וזלמן צייטלין. רבי הלל קרא לראשי העדה ולאנשי הגווארדיה, והוחלט כי שני אנשים ילכו את השליח הערבי, באמרם לו כי הכסף בידם. וכל חברי ה"גווארדיה" ילכו בעקבותיהם מבלי שהערבי ירגיש בכך. הם הלכו דרך הרים וגאיות, גבעות ובקעות, עדי הגיעם אל המקום בו הוחזקו השבויים - בערך במקום עליו בנויה כיום בני ברק. בהסתערות פתע התנפלו אנשי ה"גווארדיה" על מחנה האהלים, הרגו הרבה מבני הכנופיה ושחררו את העולים. גם ראש הכנופיה נהרג ויתרם נמלטו על נפשם. כשחזרו אנשי הגווארדיה עם העולים, עדיין עמדו בני העדה בתפלה וצום להצלחת המבצע.

כנופית שודדים בראשותו של השודד והרוצח - אחמד שוקיירי

בשנים תק"פ - תקפ"ב הטילה כנופית שודדים בראשותו של ארכי שודד בשם אחמד שוקיירי עיקוב חיתתה על ירושלים והסביבה, ע"י לעלות עיקוב ממושכה, הצליחו אנשי הגברדיה לגלות את מחבואו של ראש הכנופיה, במערה אשר במורדות הר הצופים. באחת הלילות הפתיעוהו אנשי הגברדיה בשנתו וחסלוהו, וליהודי ירושלים היתה הרוחה.

[המעשה מסופר בהרחבה בספר "ארץ חמדה" להגאון ר' יחיאל מיכל שטרן שליט"א רבה של שכונת "עזרת תורה" בירושלים (עמוד קצ"א):

בשנת תק"ף רבות סבלה ירושלים מהתנפלויות וגזל שבוצעו על ידי כנופיות של השודד והרוצח אחמד שוקיירי אל פאחמי, "הגברדיה" היהודית, שבניהם היה ר' נתן נטע בן רבי מנחם מנדל משקלאו, שלא חשש לכל, אע"פ שעינו האחת ניקרה ע"י ערבי, כטסרפה למטרה הטורקית בחיפושה אחרי הכנופיה, מושל המחוז הפחה אף זיין את הגברדיה שהיתה נאמנה עליו בכוחה באומץ ליבה ובמסירות נפשה, זמן רב העלו חרס בידם והחפושים נסתיימו בלא כלום.

הגברדיה החליטה להעמיד מרגלים וגששים מבין ערביי העיר, ואמנם מכאן היתה הצלחתם, באחד מימי אייר שנת תק"ף נודע מפי מרגל ערבי מקום מחבואו של ראש השודדים, והוא באחד העמקים במורדות הר הצופים.

הגברדיה לא הססה להכניס עצמה בסכנה נוראה זאת, ועשתה הכנות לפעולה מהירה שמא יחמק הרוצח מידיהם, לפני צאתם קבלו את ברכת הרב אב בית הדין ר' הלל ריבלין תלמיד הגר"א, ששמע החלטתם ואמר לכו והצליחו וה' יהיה בעזרתכם כי מלאכיו יצוה לך לשמור בכל דרכיך.

המה בעמק ותרומת אלקים נפלה על השודדים שחזרו מהתנפלות מעייפת, השחיל עצמו אחד הגבורים למערהו של אחמד וכת את ראשו, ואחר נתן האות לחבריו שהתנפלו על הכנופיה וחסלו אותה כליל.

הם שבו לעיר ושללם אתם, וראש הרוצח בידם. והגברדיה קבלה תודת הפחה, וליהודי ירושלים היתה הרוחה.]

הגברת ה"מסירות נפש" - בהרחבת הישוב מחוץ לחומות

בדרכים שונות ומשונות רכשו אנשי הגברדיה את הנשק, ונוסף על "נאבוסים" (אלות) וסכינים, היה בידיהם גם נשק חם - אקדחים ורובים.

מראשי ה"גברדיה היהודית" היו, ר' שמריהו (שמריל), לוריא, וגיסו ר' שמריל צוקרמאן, והם דאגו לצייד את החברים באקדחים, וזמן רב עוד היו יהודי ירושלים קוראים לאקדחים בשם חיבה "שמערעלאך".

עם ייסוד השכונות החדשות מחוץ לחומה, נחלת שבעה, מאה שערים, הוטלו על אנשי הגברדיה תפקידים נוספים שהיו יותר מסוכנים. השכונות החדשות עמדו מבודדות באזור שמם, שבו שלטו שלטון בלא מצרים כנופיות השודדים, וביחוד בלילות עת נסגרו שערי העיר העתיקה על בריח ומסגר ואין יוצא ואין בא.

אנשי הגברדיה שמרו בשכונות החדשות גם ביום וגם בלילה. וזה נוסף על תפקידם לשמור על שיירות העולים לירושלים, ועל מחסני המזון וחמרי הבנין של השכונות המבודדות. מעללי גבורה רבים מסופרים על אנשי הגברדיה שלא ידעו חת, ובשעה שהיו עומדים על משמרתם ביום, היו נוהגים לקחת עמם גמרא, והיו לומדים בה במשמרות, כשה שומר זה מעיין בתלמודו, וחוזר חלילה.

[עוד על הגברדיה ראה במוסף יתד נאמן סוכות תשנ"ח עמ' 48.]

שלשה ראשי בני הגולה, מעוררי שיבת ציון מאז ההתחדשות האחרונה במחצית השניה של האלף הששי, אשר זכרון ירושלים לא מש מהם אף לשעה; באהבתה שנו תמיד, ואף הטיפו ללא הפוגות לתלמידיהם לעלות לציון ולקוממה מהריסותיה - היו: הגר"א מוולנא; רבי ישראל בעש"ט, והחא"ח סופר.

תלמידי הגאון החסיד מוולנא הם שהניחו את היסוד לישוב האשכנזי בירושלים. בשנת תקס"ח, עשר שנים אחרי פטירת הגר"א, עלתה השיירה הראשונה בראשותו של תלמידו המובהק רבי מנחם מנדל משקלוב. השיירה השניה, שבראשה עמדו רבי סעדיה מתלמידי הגר"א, ורבי נתן נטע בנו של רבי מנחם מנדל משקלוב, עלתה בשנת תקס"ט. בערב ראש השנה של שנת תק"ע עלתה שיירה שלישית שמתנה 'שבעים נפש' בראשות רבי ישראל משקלוב בעל 'תקלין חדתי' ופאת השולחן. בשיירה זו היו גם אביו של רבי ישראל ובני משפחתו.

במאה היא החלה גם עליית החסידים; תחילה כבודדים לירושלים, ואח"כ בקבוצות מאורגנות ליתר ערי הקודש. החסיד הראשון שעלה לירושלים, היה גיסו של הבעש"ט רבי אברהם גרשון קיטובר שעלה בשנת תק"ב. בשנת תקל"ז עלו לארץ הקודש שלשה מתלמידי המגיד ממזריטש: רבי מנחם מנדל מויטבסק, רבי אברהם הכהן מקליסק, ורבי ישראל פאליצק, שבאו בלוויית שיירה של כשלוש מאות נפש והתיישבו בצפת ובטבריה.

משנת הגר"א וספרי תלמידיו, מלאים חיבת הקודש והשבחים שנשתבחה ונתעלתה בהן ארץ הקודש על יתר הארצות. עד עצם היום הזה יונקים אנו ממקורות אלו שנתגלו ונחשפו על ידי תלמידי הגדולים.

קול התור' שיצא ע"י רבי הלל ריבלין, מתלמידי הגר"א, הצית מחדש את שלהבת ארץ הקודש, שחבויה היתה בלב כל אבלי ציון ונכספי פדוטה וגאולתה. לדעת הגר"א גם קיום המצוות עיקרן בארץ; הוא מפרש את הפסוק 'כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם וירשתם את הארץ' - תשמרון היינו לימוד; לעשות, היא החזרה על מנת לעשות. 'למען תחיון' - עיקר קיום המצוות תלוי בארץ; לעת עתה, כשנמצאים בחוץ לארץ, מחויב כל אדם לשנות ולידע עשיית המצוות אשר יצטרך לעשותם כשיבוא לארץ' (האישי על החומה" ח"ב עמוד 100).

"הגברדיה היהודית"

כבר כמה וכמה פעמים הבאנו תיאורים על מסירות נפשם של תלמידי הגר"א שעלו לארץ לא זרועה המלאה במחלות, מגיפות ופגעים, ונביא כאן פן נוסף במסירות נפשם, מתוך הספר "האישי על החומה" שיצא לאור בהסכמת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל - (ח"ב עמוד 218 - 220):

"עיון בקורות דברי הימים ההם ובמעללי אנשי החלוקה שבירושלים, חושף גילוי מעניין, כי שיטת הטיפול היעילה במחבלים ובמרצחים הערביים, ע"י פעולות תגמול נמרצות ומתוכננות, הומצאה ואף בוצעה בהצלחה ע"י ראשוני שבי ציון המכונים 'חלוקה אידען'. והם שהיוו גרעין ההגנה היהודי הראשון הידוע בשם 'הגברדיה היהודית'."

פרשת "הגברדיה היהודית" התחילה כמעט סמוך לעליית תלמידי הגר"א והבעש"ט, משכחו העולים האשכנזיים באזלת ידו של השלטון התורכי כלפי כנופיות השודדים והרוצחים שרצו

בארץ, הגיעו לכלל מסקנה, כי אם לא יארגנו הגנה עצמית, שגם נשק יהיה בידה, עוללים הם להיות מופקרים לתאוות הרצח והשוד של הבדואים ושאר פראי המדבר הסוככים אותם.

מרכזה של הגברדיה היה בעיר העתיקה, בראש השמירה עמדו גאוני ארץ תלמידי הגר"א, שהשתתפו בפועל בשמירה ובפעולות ההצלה.

באחת המערכות של הגברדיה, בעת התנפלות שודדים ערביים על היהודים, נהרג הגאון ר' יוסף שיק מלאדי, גם הגאון ר' נתן נטע ב"ר מנחם מנדל משקלוב תלמיד הגר"א נפצע קשה ונתעורר בעינו האחת בהתנפלויות.

גם הרבנים מראשי העדה, רבי ישעיה ברדקי - חתנו של רבי ישראל משקלוב תלמיד הגר"א; רבי אליהו יהושע בן הרב משה מגיד; ר' זאב באביס בן הגאון ר' אברהם דיין משקלוב תלמיד הגר"א; ור' הלל שרלין, היו מראשי "הגברדיה" שפעלו לשמירת הישוב בסיוכו נפשם. כן השתתפו בפעולות השמירה רבים מעדת הספרדים.

"ובו תדבק" - הדבק בחכמים ובתלמידיהם

פעם אחת ישב הארי" ז"ל בביתו, ותלמידיו לפניו. ונכנס כבוד מורנו הרב רבי שמואל אוזיאל שחיבר מדרש שמואל על פרקי אבות, לדבר עם הרב עסק אחד, והוא עדיין רך בשנים, ובראיתו הרב ז"ל שכנס, קם מלפניו מלא קומתו, ואמר לו ברוך הבא. ולקחו בידו, והושיבו לימינו, ודבר עמו כל צרכו. ואחר כך יצא כמוהו"ר מלפניו. וכמוהו"ר חיים ויטאל להיות שהוא חקר גדול מאוד, אמר להרב, אדוני לא אוכל להתאפק מלשאול למעלת כבוד תורתו, למה קמת מלפני הבחור מלא קומתך, ואמרת לו ברוך הבא, מה שלא נהגת כן מקודם.

אמר לו, חייך לא מלפני זה הבחור קמתי, ולא לזה הבחור אמרתי ברוך הבא, אלא לרבי מנחם בן אייר כבדתי, שכנס עמו מעל ראשו, שנשמתי נתלכשה בזה הבחור היום, מפני שעשה היום מצוה שנהג רבי פנחס בן אייר לקיימה תמיד, ועל כן נתעברה היום בו נשמתו. להחזיקו ולעזרו במצוות כאלו.

וזה סוד הבא ליטרה מסייעין אותו [במסכת יומא דף ל"ח ע"ב], כי תיכף כשעולה במחשבת האדם לעשות איזה מצוה גדולה, תיכף באה נשמה של צדיק אחד מאותו העולם שנהג בזמנו לרדוף אחר אותה המצוה, ומתעבר בו, ובה יש כח ניד האדם לקיימה בהצלחה, ולולי זאת יצר הרע היה מתגבר על האדם, ומפחידו שלא לקיימה.

כששמע מוה"ר חיים ויטאל דברי הרב, קם ורדף אחר רבי שמואל, ואמר לו, חייך רבי שמואל, שתאמר לי מה מצוה בא היום לידך, שכך וכך אמר לי הרב.

אמר לו רבי שמואל, חייך שהיום באשמורת הבוקר קמתי והלכתי לבית הכנסת להתפלל, ובלכתי עברתי על בית אחד, ושמעתי קול בכיה גדולה מבפנים, ואמרתי אסורה נא וראיה על מה הם בוכים. וראיתי אותם כולם ערומים, שבאו גונבי לילה וגנבו לו אשר להם, וגם מלבושיהם הפשיטו מעליהם. מיד נכמרו רחמי עליהם, ופשטתי את מלבושי מעלי, והלבשתי לבעל הבית, ואני חזרתי לביתי, ולבשתי בגדי שבת, והנך רואה בעיניך שאני לובש בגדי שבת.

מיד נשקו רבי חיים על פיו, וחזר לרבו וספר לו המעשה, אמר לו הארי" ז"ל דאי כך היה, ובעבור זאת המצוה זכה שנתלכשה בו היום נשמת רבי פנחס בן אייר, שרבי פנחס בן אייר תמיד נהג לילך לפדיון שבויים ולגמול חסד עם האומללים ונכסאים" (מתוך ספר "שבחי הארי" ז"ל")

עפ"ד הארי"ז"ל הללו מסתבר לומר כי מי שמתסרר בקביעות למען ארץ ישראל - הגר"א שנהג בזמנו לרדוף אחר אותה המצוה - "שהיה הראש והראשון שעורר לעלות לא"י" (הגר"ב"צ ידלר. ראה "דבר העורר") - נכנס ומתעבר ומתלכש בו, ומכניס בו כח לקיים המצוה. הרי אין לך "ובו תדבק" - "הדבק בגדול חכמי ישראל בדורות האחרונים" גדול מזה. שהוא מתלכש ממש בתוך הנשמה.

